VRCHNÍ SOUD V PRAZE: UJEDNÁNÍ AKCIONÁŘSKÉ SMLOUVY, KTERÝM SE AKCIONÁŘI ZAVAZUJÍ ZAJISTIT, ABY SE JIMI NOMINOVANÍ ČLENOVÉ PŘEDSTAVENSTVA ŘÍDILI V RÁMCI OBCHODNÍHO VEDENÍ POKYNY AKCIONÁŘŮ, JE NEPLATNÉ

Vrchní soud v Praze vydal dne 23. ledna 2019 rozhodnutí sp.zn. 14 Cmo 23/2018 (dále jen "**Rozhodnutí**"), ve kterém judikoval, že ustanovení akcionářské smlouvy, které ukládá akcionářům společnosti zajistit, aby se jimi nominovaní členové představenstva řídili v rámci obchodního vedení jejich pokyny, je neplatným pro rozpor s ustanovením § 194 odst. 4 obchodního zákoníku, který zakazoval udělovat členům představenstva pokyny týkající se obchodního vedení.

Předmětné ustanovení akcionářské smlouvy stanovilo, že pokud vznikne potřeba poskytnout akciové společnosti finanční prostředky, akcionáři jsou povinni zajistit, aby se jimi nominovaní členové představenstva společnosti dohodli na potřebné výši finančních prostředků, a aby akcionářům doručili písemnou žádost o poskytnutí prostředků spolu s návrhem smlouvy o půjčce. Případné porušení povinnosti akcionářů zajistit splnění povinnosti členů představenstva společnosti bylo sankcionováno smluvní pokutou.

Vrchní soud ve výše uvedeném Rozhodnutí uvedl, že rozhodnutí o tom, jakým způsobem bude financován provoz společnosti, je součástí řízení podnikatelské činnosti společnosti, tedy jejího obchodního vedení, jehož zabezpečení náleží představenstvu. Vrchní soud dovodil, že předmětné ustanovení akcionářské smlouvy je proto neplatné pro rozpor s ustanovením § 194 odst. 4 obchodního zákoníku, které zapovídá, aby kdokoliv uděloval představenstvu pokyny ohledně obchodního vedení společnosti. Vrchní soud tak potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně, který zamítl žalobu na zaplacení smluvní pokuty s odůvodněním, že smluvní pokuta nebyla v akcionářské smlouvě platně sjednána. Věc byla posuzována podle obchodního zákoníku. Vrchní soud ovšem odkazuje i na § 435 odst. 3 současného zákona o obchodních korporacích, protože uvedené pravidlo se ani po rekodifikaci obsahově nezměnilo. Lze tak předpokládat, že Vrchní soud by rozhodl obdobně, i pokud by ujednání bylo posuzováno podle zákona o obchodních korporacích.

Rozhodnutí bylo publikováno v časopisu Právní rozhledy společně s dovětkem, že ujednání v akcionářské smlouvě odporující § 435 odst. 3 zákona o obchodních korporacích je absolutně neplatné pro zjevný rozpor s veřejným pořádkem, neboť v předmětném ustanovení je zakotveno pravidlo statusové povahy vymezující vnitřní korporační vztah mezi statutárním a nejvyšším orgánem akciové společnosti.

Klíčové body

- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp.zn. 14 Cmo 23/2018 ze dne 23. ledna 2019
- Ustanovení akcionářské dohody, na základě které se akcionáři zavazují zajistit, aby se jimi nominovaní členové představenstva řídili v rámci obchodního vedení jejich pokyny, je neplatným ujednáním pro rozpor se zákonem, konkrétně § 194 odst. 4 obchodního zákoníku (§ 435 odst. 3 zákona o obchodních korporacích), který zakazuje udělovat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení
- Rozhodnutí bylo publikováno v Právních rozhledech č. 8/2019
- Následně se rozhodnutí stalo předmětem silné kritiky ze strany několika právních teoretiků, jejichž glosa byla publikována v Právních rozhledech č. 17/2019

Akcionářské dohody běžně obsahují závazky s plněním třetí osoby ve smyslu § 1769 občanského zákoníku. Ve vztahu k jednání představenstva se objevuje názor, že akcionáři nemohou dohodnout více než slib přímluvy podle první věty § 1769 občanského zákoníku, tedy nemohou se zavázat k určitém výsledku, nýbrž pouze k tomu, že se u členů představenstva přimluví, že výsledku dosáhnou, neboť členové představenstva jsou povinni vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře, a tedy nezávisle.

KRITIKA ROZHODNUTÍ

Rozhodnutí i s ním publikovaný komentář - prohlašující obdobná ustanovení akcionářských smluv za neplatná - tak vyvolaly překvapení v odborných kruzích. Velice kriticky se vůči nim postavili například Bohumil Havel, Kristián Csach a Jan Lasák ve své glose publikované v Právních rozhledech č. 17/2019, kdy rozhodnutí označili za jeden z nejzásadnějších negativních zásahů do fungování českého ekvitního a transakčního trhu od počátku nového tisíciletí. Hlavní kritiku rozhodnutí lze shrnout do níže uvedených bodů.

České soukromé právo akcionářské dohody nezakazuje. Akcionářské dohody mohou dokonce obsahovat i ustanovení, která odporují stanovám a zákonu, protože pouhý rozpor akcionářské dohody se stanovami nebo zákonem ještě nemusí zakládat neplatnost. Rozpor akcionářské dohody s kogentním pravidlem korporačního práva by měl vést k neplatnosti jenom tehdy, vyžaduje-li účel porušeného zákonného pravidla, aby bylo neplatné nejenom případné zákonu odporující ustanovení stanov, ale také obligační akcionářská dohoda.

Soud musí vždy zkoumat, zdali konkrétní rozhodnutí představuje součást obchodního vedení nebo zda se jedná spíše o rozhodnutí strategického významu. Tuto otázku totiž není možné zodpovědět paušálně ve vztahu k určitému druhu/typu rozhodnutí, ale vždy až s ohledem na konkrétní okolnosti určitého rozhodnutí. Například u financování obchodní společnosti půjde o obchodní vedení v případě, že se schvalování týká běžného provozního financování. Ovšem finanční struktura společnosti může být důležitým faktorem ekonomické podstaty společnosti se zásadním vlivem na její hodnotu a jako taková bude oprávněně předmětem zájmů akcionářů – půjde tedy o záležitost strategického významu. Určité vodítko pro posouzení, zda rozhodnutí spadá pod obchodní vedení nebo se již jedná o otázku strategického řízení, nabízí judikatura Nejvyššího soudu; aktuálně lze odkázat na rozhodnutí sp. zn. 31 Cdo 1993/2019, v něm velký senát definici obchodního vedení upravil ve vztahu k osobám pověřeným statutárním orgánem jej vykonávat.

Předmětné ustanovení akcionářské dohody mělo být vykládáno spíše tak, že obsahuje povinnost smluvních stran vynaložit maximální úsilí, aby členové představenstva hledali dohodu a řešení absence finančních prostředků a následně doručili konkretizovaný návrh smlouvy o půjčce. Akcionářská dohoda tedy nezakládala závazný pokyn, pouze sledovala konkrétní účel, jehož mělo být úsilím smluvních stran dosaženo. Jinými slovy, akcionáři se nedohodli, že budou dávat závazné pokyny členům představenstva, ale sjednali společný postup, který logicky předpokládal, že členové představenstva, kteří měli kvantifikovat požadovanou výši půjčky, budou jednat s péčí řádného hospodáře. Akcionářská dohoda přitom povinnost členů představenstva jednat s péčí řádného hospodáře nikterak nenarušovala.

K tomu lze navíc dodat, že ustanovení akcionářské smlouvy samotné členy představenstva (nejsou-li zároveň v pozici akcionáře společnosti jako tomu bylo v rozhodovaném případě) nezavazuje. Účinky akcionářské dohody jsou tedy v

tomto smyslu omezené – nikdo není oprávněn domáhat se na členech představenstva určitého jednání z titulu akcionářské dohody. Pokud se členové představenstva rozhodnou jednat v rozporu s akcionářskou dohodou, tento rozpor nezpůsobí neplatnost jejich rozhodnutí. Akcionář vázaný předmětným ustanovením samozřejmě zůstává vázán smluvním závazkem vynaložit maximální úsilí, aby představenstvo tento rozpor napravilo nebo aby takové rozhodnutí neučinilo. Jedná se ovšem pouze o smluvní odpovědnost působící v omezeném okruhu smluvních stran akcionářské dohody.

V neposlední řadě pak lze poukázat na posílení role principu autonomie vůle a smluvní svobody smluvních stran v rekodifikovaném občanském právu. Oba tyto základní principy podstatně ztěžují možnost dovolávat se neplatnosti posuzovaného ustanovení akcionářské dohody.

Pro českou korporátní praxi bude nepochybně zásadní, jak se k Rozhodnutí postaví Nejvyšší soud, který ve věci rozhoduje v rámci řízení o dovolání. Pokud by Nejvyšší soud Rozhodnutí potvrdil, mohlo by to zásadním způsobem ovlivnit dosavadní praxi vyjednávání a přípravy akcionářských dohod. Nejvyšší soud by se však musel důsledně vypořádat s výše uvedenou argumentací, kterou považujeme za přesvědčivou.

KONTAKTY

Jakub Veselý
Advokát

T +420 222 555 239
E jakub.vesely
@cliffordchance.com

Michal Jašek
Counsel

T +420 222 555 229
E michal.jasek
@cliffordchance.com

David Koláček
Partner

T +420 222 555 262
E david.kolacek
@cliffordchance.com

Tomáš Richter
Of Counsel

T +420 222 555 214
E tomas.richter
@cliffordchance.com

Účelem tohoto shrnutí není pokrýt všechny významné otázky ani všechny jednotlivé aspekty oblastí, kterým se věnuje. Rovněž není jeho účelem poskytovat právní ani jiné poradenství.

www.cliffordchance.com

Clifford Chance, Jungmannova Plaza, Jungmannova 24, 110 00 Prague 1, Česká republika

© Clifford Chance 2019

Abu Dhabi • Amsterdam • Barcelona • Beijing • Brussels • Bucharest • Casablanca • Dubai • Düsseldorf • Frankfurt • Hong Kong • Istanbul • London • Luxembourg • Madrid • Milan • Moscow • Munich • Newcastle • New York • Paris • Perth • Prague • Rome • São Paulo • Seoul • Shanghai • Singapore • Sydney • Tokyo • Warsaw • Washington, D.C.

Clifford Chance má smlouvu o spolupráci s advokátní kanceláří Abuhimed Alsheikh Alhagbani v Rijádu.

Clifford Chance má přátelský vztah s Redcliffe Partners na Ukrajině.